160

Dissertatio Medica

Inauguralis

de

Cholera.

4135
Bd158. 88

20414/P

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE CHOLERA:

QUAM

ANNUENTE DEO O. M.

EX AUCTORITATE REVERENDI VIRI

D. GULIELMI WISHART S. T. D. ACAD. EDIN. PRAEF.

NEC NON AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU

ET NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE DECRETO

PRO GRADU DOCTORATUS SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS ERUDITORUM EXAMINI SUMMITTIT

PATRICIUS DICKSON SCOTO-BRITANNUS.

A. D. III. NON. JUL. HORA LOCOQUE SOLITIS.

EDINBURGI,

Apud T. et W. Ruddimannos. M.DCC.L.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

ILLUSTRISSIMO

HUGONI

Comiti de MARCHMONT,

Vicecomiti de BLASSONBERRY,

Baroni de POLWART, REDBRAES et GREENLAW:

Ex proceribus Scotis ad Comitia Magnae Britanniae delegatis, UNI;

Ampliſſimae Curiae ad Politicam apud SCOTOS Adminiſtrationem dirigendam conſtitutae, PRAESIDI digniſſimo;

VIRO

OPTIMIS VIRTUTIBUS

PRAEDITO;

LIBERTATIS PATRIAE VINDICI

ACERRIMO;

ARTIUM LIBERALIUM

MAECENATI:

OB MAGNAM BENEVOLENTIAM

IN SE, SUOSQUE ACCUMULATAM,

VENERATIONIS SUAE,

GRATIQUE ANIMI,

TESTANDI CAUSA,

HAS SUORUM STUDIORUM

PRIMITIAS

SACRAS ESSE VULT

PATRICIUS DICKSON.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30385350

DISSERTATIO MEDICA,

INAUGURALIS,

DE

CHOLERA.

I. CHOLERA est violenta ejectio materiae acris biliosae, sursum deorsumque, circa finem aestatis, vel autumni initium praecipue saeviens; in insulis, terrisque orientalibus, occidentalibusque, utplurimum aestuans, licet in Britannia haud infrequens.

Vix fortasse invenitur morbus, saevioribus symptomatibus, vel majore periculo stipatus, quam est *cholera*, acutissimus equidem, nam xxiv [a], et etiam quandoque spatio vi horarum, aegrum e medio sustulisse observatus est [b].

Vocatur *cholera*, a χολὴ, bilis, et ῥέω, fluo, quia magna quantitas bilis in hoc affectu, infra supraque ejicitur; attamen ALEXANDER TRALIANUS [c] vult hoc nomen ab intestinis deduci, quia antiqui χολάδες intestina nominaverunt; prior vero etymologia, quoniam tam a GALENO,

 quam

[a] Syden. cap. de cholera.
[b] Bontius de medicin. Indor. cap. vi. de cholera, edit. L. B.
[c] Lib. viii. cap. xiv.

quam ab HIPPOCRATE, recipitur, magis mihi arridet; ut in omnibus morbis acutis, ſic in *cholera* curanda, ſummo molimine artis, quam citiſſime, utendum eſt. In aeſtate vel autumno, hicce morbus frequentior evadit, quia iis temporibus, fructus horaei magna quantitate abundant, florent vineta, et racemi dulci, gratoque ſucco turgent; homines interim, prava victus ratione inſtructi, hos fructus nimis avide ingurgitant, praetereaque corpora noſtra tunc temporis debiliora ſunt, et fluidiores partes multum diſſipantur: hinc reliquae acriores redduntur, bilis quoque majore acrimonia gaudet; haud igitur mirandum eſt, *choleram* tam frequenter ſaevire in regionibus calidis: nam praeter aëris humidam calidamque naturam [a], fructus horaei, hiſce terrarum plagis, ſua ſponte naſcuntur, et incolae harum regionum, bilioſa temperie praediti ſunt, uti apparet ex frequentia febrium bilioſarum, dyſenteriae bilioſae, cholerae et icteri [b].

II. DIviditur autem, ab auctoribus hicce morbus in duo genera, in humidum, ſciz. et ſiccum, quae multum a ſe mutuo diverſa ſunt.

Prior horum tam ob frequentiam, quam ſymptomatum ejus periculum, bene dignoſcitur; poſterior vero rariſſime

[a] Bontius de medicin. Indor. cap. vi. de cholera.
[b] Idem paſſim.

me occurrit, in quo ventriculus inteſtinaque, ſpiritu flatuoſo diſcurrente, admodum diſtenduntur et cruciantur, qui magna copia infra ſupraque, cum ſtrepitu evacuatur, dolore laterum comitante; ambo obſervavit HIPPOCRATES [c], multique auctores hodierni [d]; *choleram* vero humidam in hac diſſertatiuncula unice dicendam ſtatui.

III. HOmines huic morbo magis obnoxii, qui multa bile ſcatent, laxioreque corporis habitu gaudent, vitam in locis fructiferis degentes; pueros [e] juveneſque, magis quam ſenes invadit, licet aetas provectior ab eo haud immunis ſit.

Iſti homines, qui multa bile gaudent, non ſolum cholerae, ſed etiam omnibus morbis acutis maxime ſubjecti ſunt; bilis vero in naturali ſtatu ad chylopoieſin multum conducit, partes aquoſas, virtute ſua ſaponacea, oleoſis intime commiſcet, et levi ejus ſtimulo, motum inteſtinorum periſtalticum promovet; magna vero quantitate ſecreta, accidente quavis cauſa irritante, in ventriculo, inteſtiniſque ſuas ſtrages efficit, et mirum in modum omnes eorum functiones turbat, dyſenterias, choleraſque creat. Homines vero laxiori habitu praediti, vallibus fructiferis degen-

[c] De victus ratione in morb. acut. ſect. iv. p. 75. edit. Foeſ.

[d] Senert. tom. 3 et 4. lib. iii. pars i. ſect. ii. cap. xiv. Syden. oper. omn. cap. de cholera. Act med. Berolin. dec. ii. vol. iii. p. 73.

[e] Lom. obſ. medicin. lib. ii. p. 150.

degentes, huic morbo duplici ratione obnoxii ſunt; primo, ob debilem fibrarum ſtatum; ſecundo, ob calidam humidamque aëris in hiſce locis temperiem: adeo enim debilis exiſtit eorum ventriculus, ut ingeſta ſuas plerumque ſequantur indoles: hinc in putridum vel acidum degenerant, ſecundum diverſam eorum naturam; ii vero qui firmiori habitu donantur, ingeſta ex ventriculo in inteſtina citius expellunt, et temperie aëris minus afficiuntur. Junioribus ſecretiones majore quantitate ſemper adſunt, et crapulis fructuum horaeorum magis dediti ſunt: hinc tali aetate *cholera* plus ſaevire obſervatur.

IV. CAuſae antecedentes hujus morbi ſunt, 1. Nimia fructuum horaeorum aut liquoris alicujus fermentantis ingurgitatio.

2. Carnium quorundam animalium, opima pingui nimis refertarum, devoratio.

3. Venenum aliquod, in corpus ſuſceptum.

4. Medicamentum emeticum, vel purgans quodvis nimis forte.

5. Aëris conſtitutio calida, ſimulque humida.

6. Subita mentis mutatio, ab ingrata quacunque cauſa.

1. Nu-

1. Nimia fructuum, *&c.* Omnia alimenta debili ventriculo ingesta, suas plerumque sequuntur indoles, et mora, et calore loci, a nostra natura quam multum recedunt, et noxia omnino evadunt; vegetabilia in acidam naturam sua sponte vergunt; omnes vero fructus, praecipue horaei, materia quadam subtili constitui videntur, qui levissimo calore, ad motum incitantur: ubi vero hi fructus, homine, etiam robusto, nimia quantitate ingurgitantur, ventriculum distendunt, irritantque, unde non raro evenit, quod orificia ejus, spasdmodica quasi constrictione occluduntur, et transitus ingestorum ad intestina impeditur; hinc fermentatio haecce, jam incepta, multum augetur, aër elasticus, materia subtilissima, venenum fere referente, imbutus, generatur, qui mirum in modum sensiles ventriculi tunicas irritat; hinc partes vicinae in consensum ducuntur, et violenta contractione, ingratum onus e corpore ejicitur. Multa vero vegetabilia, sine fermentatione hos effectus producunt, quae acrimonia quadam naturali agere videntur, uti refert BONTIUS de *Ananas*[a], cujus succus adeo erodentis est naturae, ut chalybem exedere, et si incaute devoratus, *choleras*, et dysenterias lethales producere valeat; fructus vero, qui hunc morbum producunt, sunt praecipue, uvae, melones, cucumeres, malae Persicae, pyrae, poma, multaque alia; et BONTIUS [b] refert, quod ficus Indici (apud JAVANENSES *Pysang* dicti,) *choleram*

[a] De medicin. Indor. Dialog. vi. de fruct. &c. edit. L. B.
[b] Idem.

ram producunt, nisi caseo comedentur; liquores fermentati, vel fermentantes, hunc morbum saepissime creant, et eodem modo, ac fructus horaei, suos pariunt effectus; omnes enim liquores fermentantes, spiritum flatuosum, et quasi venenatum emittunt, multorum morborum, et non raro ipsius mortis causam: et HIPPOCRATES, multis in locis memorat, *choleras* accidisse, ex fructuum horaeorum, et vini dulcis ingurgitatione [c], nec desunt exempla in BRITANNIA, *cholerae* a cerevisia tenui inductae, uti apparet ex historia viri in actis Anglicanis, a Domino ST. ANDRE relata [d].

2 Carnium quorundam animalium, *&c.* Omnia animlia, post mortem, in loco calido humidoque, sua sponte putrescunt, et corpori nostro exitialia evadunt; guttula enim ovi putridi, in ventriculum incaute suscepta, vomitum, dysenteriam, et etiam vitae periculum saepe infert.

Experientia quoque compertum habemus, quaedam animalia citius quam alia, in putredinem vergere; ea enim, quae victu animali vescuntur, vel valido exercitio consueta sunt, uti omnes aves rapaces, et ferae, quae vel volatu longo, vel cursu velociori, animos hominum ingenua voluptate oblectant; haec, inquam, animalia, omnes eorum succos magis elaboratos habent, et ad alcalinam naturam quam

c De morbis vulgar. lib. vii. sect. vii. p. 249.—257.
d Philosoph. transact. No. 351. p. 580.

quam propius accedentes; hinc putredo citius iis conciliatur. Nonnullae vero ſunt partes ejuſdem animalis, quae citius in putredinem vergunt, uti partes pinguiores, et tunc intolerabilem foetorem emittunt: et rationi non incongruum videtur ſupponere, hunc foetorem in carnibus putrefactis, ſolummodo oriri, a parte oleoſa ſale combinata: ſi enim arte chemica, ſal, oleo ſuo perambuſto liberatus ſit, maxime volatilis evadit, naſum acriter ſtimulat, ſed nullo malo odore inquinatur; ſi vero partes pinguiores animalium, nimia copia ingerantur, diriſſima ſymptomata plerumque producunt; ſtomacho enim crapula diſtento, orificia ejus occluduntur, hinc tranſitus ingeſtorum ad inteſtina impeditur, et calore loci, rancidiſſima iis natura conciliatur; partes oleoſae, ſua viſcoſitate, internae ventriculi ſuperficiei adhaerent, et acrimonia earum tunicas ſenſiles irritant inflammantque. Aër elaſticus hac putrefactione generatur, qui rancida materia imbutus, et per ſuperiora emiſſus, ructus nidoroſos efficit, ingeſta, longa mora, acriora redduntur; hinc nauſeam, vomitumque, et *choleram* producunt: et HIPPOCRATES, [d] in eximio libro de victus ratione, in morbis acutis, memorat carnes quaſdam, quae *choleram* inducunt; *ſcil.* " caprinae carnes, " omnia quae bubulis inſunt vitia habent, cruditatem, flatuſque, et ructus magis movent, et *choleram* gignunt,—— " porcellae carnes pravae ſunt, cum crudiores, aut per-

" am-

[d] Sect. iv. p. 75. edit. Foeſ.

" ambustae fuerint, nempe tum *choleram* magis gignunt, " et turbationem faciunt;" et in altero loco [e], enarrat historiam *cholerae*, ex esu carnium suillarum, fructuumque horaeorum, et vini suavis ingurgitatione inductae.

3, Venenum aliquod, *&c*. Omnia venena, ut acriori natura gaudent, sic irritant ventriculum et intestina, mucum eorum abradunt, et inflammationes, gangraenas aliaque dirissima symptomata quandoque inducunt: a violenta irritatione, non solum diaphragma, sed et etiam ductus biliosi afficiuntur; hinc vomitus, et alvi dejectiones biliosae; SENERTUS [f] memorat BOLETUM (ex genere fungorum,) hunc morbum excitasse, et PROSPER ALPINUS [g] haec habet verba, " *Choleram*, et magnam quidem, ex esu fungorum venenatorum, nos saepe obortam vidimus." Anne igitur apparet, qualitatem certam specificam, ad hunc morbum incitandum, quibusdam venenis, magis quam aliis inesse? multa enim venena in corpus suscepta, dirissima symptomata, et etiam mortem sine *cholera* producunt.

4 Medicamentum emeticum, *&c*. Omnia haec medicamina, fortiori dosi propinata, praecipue purgantia resinosa, magna eorum acrimonia, et viscositate, tunicas ventriculi et intestinorum irritant, inflammantque, et majorem liquidi copiam versus has partes derivant; bilis interim,

e De morb. vulg. lib. v. sect vii. p. 249.
f Tom. 3. et 4. lib. iii. pars i. sect ii. p. 406.
g De medicin. method. lib. xiii cap. vi. p. 751.

rim, violenta vomitus actione, exprimitur: hinc *cholera* inducitur, et vix ulla venena fortasse saeviora symptomata producunt, ac fortiores emeticorum vel purgantium doses; tormina enim, spasmi, convulsiones, dysenteriae et *cholerae* hac origine oriri observantur, testantibus SENERTO [a] et RIVERIO [b]. Et memini me semel vidisse gr. xx. Rhei electi, et gr. iv mercurii dulcis juveni delicatiori propinata, tam violentam dysenteriam induxisse, ut, non obstantibus medicamentis adstringentibus et opiatis, consilio viri in arte medica ad summos honores merito evecti praescriptis, uno die septuagies alvum exoneraverit; sistebatur paululum die sequenti, sudore per totum corpus oborto, recurrebat tamen tertio, et per quinquaginta vices alvum iterum ducebat; recuperavit vires juvenis, et apud vivos jam est.

5 Aëris constitutio, &c. Nil plus conducit ad corruptionem spontaneam inducendam, quam haecce aëris dispositio; partes enim carnium et fructuum in balneo quasi emollit et relaxat, et partes eorum ad motum intestinum incitat; experientia enim comprobat, quam citissime in aestate, carnes putredinem, et vegetabilia fermentationem vel putrefactionem subeant; praeterea aër humidus et calidus corpus nostrum multum debilitat, et ad functiones naturales ineptum quodammodo reddit: hinc ingesta suas indoles sequi aptiora sunt, et BONTIUS [c] ait, quod

 praeter

[a] Tom. 3. et 4. lib. pars 1. sect. 2. p. 406.
[b] Obs. centur. 2. obs. 19. p. 36.
[c] De morb. Indor. cap. vi. edit. L. B.

praeter magnam edendi licentiam, aëris constitutio calida et humida apud Indos, hunc morbum incitare conducat.

6. Subita mentis mutatio, &c. Tam multi et graves sunt animi pathematum effectus ad morbos producendos, praecipue iis quibus mobile adest genus nervosum, ut brevitati hujus dissertatiunculae, omnes eos enumerare, minime congrueret; nemini non notum est, quae dira symptomata ex subito iracundiae impetu oriuntur; homo qui paullo antea bene se habuit, ex subito irae impulsu, quasi furit, oculi fulgent, in orbitis revolvuntur, crebrisque micant ignibus; facies nunc pallore, nunc rubedine suffusa, irregularem sanguinis transfluxum indicat, qui aliquando, velociori motu, turget omnes arterias, vel, retrogrado cursu, circa cor accumulatur; anhelat, vixque verba proferre potest, totum genus nervosum afficitur, cum aucta liquorum secretione, et spasmi convulsionesque per totum corpus oriuntur; bile vero tunc temporis magna quantitate circa praecordia accumulata, *cholera* incitari potest. Huic opinioni suffragatur SENERTUS [a], aliique auctores; ex subita enim ira omnes humores nostri in alienam mutantur naturam, et noxii omnino evadunt: hinc variis modis eos expellere molitur natura, nec desunt exempla hominum, ex valido iracundiae impetu, subito e vita migrantium [b].

IV. Pri-

[a] Vol 3 et 4. cap. xiii. p. 406.
[b] Swan's Notes upon Sydenham, Chap. vii. p. 173.

V. PRimaria hujuſce morbi ſymptomata ſunt, laſſitudo inſolita, rigor nauſeaque, cum violenta ejectione infra ſupraque materiae ſpumantis bilioſae, nunc acidae, nunc putridae naturae, pro diverſa cauſa morbi, in initio flaveſcentis, ſenſim ſenſimque praſinum induentis calorem, in rubrum atrumque tandem deſinentis, magnus dolor, cardialgia et ventriculi morſus ſentiuntur, ſtomachi et inteſtinorum inflationibus, torminibuſque acutiſſimis adjunctis; ſitis adeſt inexplebilis, & magnum ciborum faſtidium, cum calore, continuaque corporis jactatione, pulſus celer, parvus, intermittens, anxietas magna circa praecordia, urina ſuppreſſa, faeces per os ejectae, ſudor frigidus corpus invadit; vertigo, animi deliquium, ſingultus, convulſiones in diverſis corporis partibus, inanis, ac perpetuus ad vomendum conatus, aegrum infeſtat atque teneſmus, digiti incurvantur, ungues livent, oculi caligine obducti, voce privatur aeger, frigent

gent rigentque extremitates, mors denique miserum e medio tollit.

In initio omnium morborum acutorum, laſſitudo quaedam, vel corporis gravitas, ſemper adeſt, quae a variis cauſis oriri poteſt, vel a plethora, vaſa ultra tonum extendente, vel a genere nervoſo male affecto; hinc defectu liquidi nervoſi, corpus aegre incitatur; in *cholera* vero, quae a magna ingurgitatione oritur, ventriculi arteriae, vaſaque vicina comprimuntur, qua ſanguis majori copia verſus alias partes ruit, pulpoſa cerebri medulla comprimitur, et influxus, vel ſecretio liquidi nervoſi, in muſculos impeditur; unde laſſitudo oriatur, et ab eodem quoque fonte rigor oriri videtur. Nauſea vero pendet ab ingrata iſta ſenſatione in ſtomacho, quae continuo aucta partes vicinas in conſenſum ducit, et violenta convulſione ingeſta foras ejiciuntur: quod primo ejicitur, ingeſtis exceptis, aquoſum apparet, tandemque bilioſum. Mirum ſane videtur, unde tam magna quantitas, quae in hoc morbo ejicitur, deveniret; bilis enim magna quantitate ejicitur, aqua vero, vel lympha, multo majore, ab omni parte ad ſtomachum mitti videtur. Lympha pancreatica magna quantitate ſecernitur, et ex omnibus ventriculi, inteſtinorumque glandulis. Quae evomuntur diverſae ſunt indolis, aliquando alcalinae naturae, aliquando acidae, quae multum pendet a natura ingeſtorum: nam ſi ex vegeta-

getabili aſſumuntur regno, materia, quae primo ejicitur, in acidum vergit: ſi vero morbus ortus eſſet, a nimia ingurgitatione carnium pinguiorum, tunc ingeſtis rancida natura conciliatur, ut antea memoratum fuerat, § 4. No. 1, 2, comment. A qua vero cauſa, diverſus color ejectionum pendet, non tam facile explicatur: norunt enim *Chemici*, a diverſa liquorum cum bile miſtione, diverſos colores oriri; ſed an haecce miſtio in ventriculo perficitur, non auſus ſum dicere, et vix tantas poſſum componere lites; tantum hic obſervare liceat, quo frequentior adeſt colorum mutatio, eo pejus eſſe, uti olim obſervavit HIPPOCRATES [a], "Si vero quod vomitur porraceum, aut "lividum, aut nigrum fuerit, quiſquis horum colorum "fuerit, eum malum exiſtimare oportet.——Si vero o- "mnes idem homo, colores vomat, id admodum exitiale "jam eſt.——Celerrimam autem mortem prodit vomi- "tio livida, ſi graviter oleat." Significat enim magnam humorum corruptelam: hinc gangraenae non levis ſuſpicio.

Magnus dolor, cardialgia et ventriculi morſus, &c. Omnia haec ſymptomata oriuntur a magna humorum acrimonia; nam non ſolum ingeſta corrupta, ſed etiam bilis, ſua acrimonia ſenſiles ventriculi tunicas irritant. Ab ingeſtis vero corruptis, aër elaſticus magna copia eliminatur, qui mirum in modum diſtendit inteſtina,

[a] Prognoſt. lib. ii. ſent. 39, 40, 41. p. 639. Charter. tom. viii.

na, ob continuam ejus rarefactionem; ab acri vero materia, ſpaſmus inteſtinis inducitur, et ſacculo quaſi includitur aër; hinc tormina ſaeviſſima oriuntur.

Sitis adeſt inexplebilis. Liquidioribus ſanguinis partibus, per vomitum et ſeceſſum emiſſis, haud mirandum, ſi aeger inexplebili ſiti afficiatur; ſanguis enim evacuationibus ſpiſſior redditur, unde ſecretiones non perficiuntur; a continua vero ſtomachi irritatione magnus circa praecordia aliquando oritur aeſtus; hinc aegri gelidam aquam avide ingurgitant, debilis interim ſtomachus, omne ciborum genus faſtidit, et ob magnam irritationem, ne vel leviſſimum ferre poteſt.

Continua corporis jactatio oritur a magna perturbatione, quae tunc temporis in corpore exiſtit, et ſemper malum denunciat, ſi cum ſuſpiriis frequentibus adjuncta ſit, ſignificat enim magnum impedimentum ſanguinis per pulmones tranſeuntis; vel fortaſſe oriri poteſt ex obſtructione ſanguinis fluxus per hepar: hinc accumulatur in trunco venae portarum, et venis meſeraicis.

Pulſus celer, parvus, intermittens, ut cauſam agnoſcit, immeabilem ſanguinis viſciditatem, a conſumptione liquidioris ejus partis: hinc difficilis ejus per pulmones tranſitus, et evacuationi cordis magna reſiſtentia; unde repetitis ictibus ſeſe evacuare nititur, hinc intermittens; a minore vero quantitate in arterias immiſſa, pulſus parvi cauſa haud latet; ab his quoque pendet, an-

xietatis

xietatis cauſa, ſciz. ob ſanguinem circa pulmones et cor accumulatum.

Urina ſuppreſſa, &c. A ſpaſmo fortaſſe collum veſicae conſtringente, aliquando vero in hoc morbo ardor adeſt urinae, ob materiae morbificae verſus has partes metaſtaſin, et pro peſſimo ſigno ſemper habetur.

Faeces per os ejectae, ob inverſum periſtalticum inteſtinorum motum, ut in ileo, ſymptoma in hoc morbo perquam lethale, et indicat magnis inflammationibus inteſtina obſideri.

Sudor frigidus, vertigo, animi deliquium, &c. denotant magnam corporis debilitatem, et defectum circulationis ſanguinis per vaſa encephali; hinc relaxatio totius corporis, et ſua ſponte emanat ſudor frigidus, ſignum in moribundis maxime obſervabile, et etiam oriri poteſt a ſubito ſpaſmo in vaſis cutaneis inducto, unde exprimitur hicce humor.

Singultus, convulſiones, &c. A magna irritatione in genus nervoſum, hinc irregularis liquido nervoſo influxus conciliatur, et nunc tam magna adeſt perturbatio, ut ſenſibus omnino privati ſint; ſtructurae corporeae ruina minatur; et ad impulſionem vel energiam mentis accipiendam, inepta omnino redditur; hinc ſanguis per canales ſolitas non amplius tranſit, frigent effoetae in corpore vires, et ad ſuperos dilaſſata anima migrat.

VI. Se-

VI. SEdes hujus morbi eſt in ventriculo, inteſtiniſque.

De hujus rei veritate haud dubitandum, diſſecta enim cadavera hoc docent, inflammata quippe ventriculus et inteſtina ſemper inventa fuere; praeterea, ſymptomata primaria hoc evincunt.

VII. DEcurſus hujus mali tertium quartumve diem raro ſuperat, quinto vel ſexto plerumque lethalis, ſaepiſſime vero necat ſpatio xxiv. horarum.

In hac violenta totius corporis perturbatione, haud mirandum, ſi in tam parvo temporis ſpatio de vita actum ſit, vix ulla enim adeſt in corpore functio quae non turbatur, magna praeterea iſta ſympathia, quae inter cranium et viſcera abdominalia eſt, multum conducit hunc morbum lethalem reddere; ſaepiſſime enim vidimus epilepſias, apoplexias, &c. a ventriculo affecto induci. Nam violenta iſta irritatio, qua in hoc morbo ventriculus afficitur, inflammationem, gangraenam et ſphacelum, ſaepe inducit, unde cita mors; in viſceribus abdominalibus magna inflammatio, cum majori periculo quam aliis partibus, ſemper comitatur, quia ob acrimoniam ingeſtorum cito in gangraenam tendit. Apud varios auctores, varium memoratur tempus, quo abſolvitur plerumque hicce morbus,

bus HIPPOCRATES [r] tribus diebus, SENERTUS [s] uno vel altero die, vel certe tertio, hunc morbum lethalem eſſe ait, SYDENHAMUS [t] vero, plerumque ſpatio xxiv. horarum terminaſſe, et BONTIUS [u] hiſtoriam *cholerae* enarrat, quae ſpatio ſex horarum, aegrum necavit.

VII. DEſinit in ſanitatem, alium morbum, vel mortem.

Quum morbus nihil aliud ſit, quam conamen naturae, quo priſtinam ſanitatem recuperare nititur, facile patet, naturam vel morbo ſuperari, vel eum ita debellare poſſe, ut ſana conditio corpori concilietur; antequam vero natura penitus ſuperetur, morbus primarius, reliquos, ſaepe comites inducit; ſic pleuritis lethalis, tandem peripneumoniam inducit; ſic et aliquando angina violenta: hicce morbus in ſanitatem, duplici modo tendit, primo, *ſcil.* quatenus ſtomachus a morboſo onere liberatur, quod in omni *cholera*, a nimia ingurgitatione accidere poteſt; ſed hic morbus aliquando criticus invenitur, nam GALENUS [a] ait, "Sunt, quibus diarrhaea et *cholera*, certis "intervallis, omnem corporis redundantiam evacuant, "et in febribus nonnullis, critica omnino invenitur;" et

E ſic

[r] De morb. vulg. lib. vii. ſect. vii. p. 326.
[s] Pract. lib. iii. pars 1. ſect. ii. cap. xiii.
[t] De choler. cap. vi.
[v] De morb. Indor. cap. vi. de chol.
[a] 7. Meth. med. cap. ii.

ſic HIPPOCRATES[a], "Febres lypyriae, non niſi per *choleram*, effuſa bile, ſolvuntur:" in hoc febrium genere, internae partes ſummo calore tentantur, unde fortaſſe, bilis, et materia acris, circa praecordia accumulantur, et ventriculum, inteſtinaque irritant ad has dejectiones; nam AETIUS [b] ait, "febrem lypyriam accendi ab eryſapelate, "circa ventrem conſiſtente."

Solet plerumque [c], febres tertianas, et ſemitertianas, comitari, ſed ut criſis, in hiſce morbis, vix conſiderari meretur.

In alium morbum, et mortem, vomitus aliquando in hoc morbo ceſſat, et a magno, verſus has partes, liquorum fluxu, in dyſenteriam quandoque tranſit, et ut dyſenteria, tractari debet.

Si vero morbus diu durat, ſaevioribus ſymptomatibus ſtipatus, a violenta irritatione, et febre, in inflammationem ſaepe tendit, quae, ob violentiam ſymptomatôn, et partes affectas, in gangraenam deſinit.

IX. CAuſa ejus proxima, eſt materia aliqua acris, ventriculum, et inteſtina, irritans.

Cauſa proxima ſenſibus apparet, et in omni *cholerae* genere, etiam criticae, ab irritatione ventriculi, et inteſtinorum

[a] Coac. praenot. ſect. ii. 118. No. 120.
[b] Tetrab. ſerm. ii. cap. 89.
[c] Proſper. Alpin. de medicin. method. cap. vi. p. 751.

norum ſemper accidit: cauſae remotae in § 4. enumerantur, et ſuos effectus acrimonia ſemper edunt.

X. HIS vero praemiſſis, 3. 4. 5. 6. eventus haud incertus deduci poteſt, nec latet curatio.

Quemadmodum morbus hic ſaevus, et velox eſt, ſic raro, prognoſin fauſtam pronunciare licet: ſi vero vomitus, et ſeceſſus leniri vel ſiſti poſſint, curatio exſpectanda [e], quo vero perturbatio ventris major eſt, et quo ventriculus magis afficitur, eo periculoſius malum [f]; ſi enim omnes colores evomant, cito lethalis; vel [g] ſi ſudor frigidus, corpus obſideat, vel convulſiones oriantur, aut ſi quod evomitur, loturam carnis referat, male oleat, et ſtercoreum [h] ſit, et ſi in febre peſtilentiali acciderit, [i] vitae vix ulla manet ſpes; pulſus parvus, vix ſenſibilis, cum animi deliquio, eſt peſſimum ſignum; et, ut ait Celsus [k], "quibus concurrentibus, mirum non eſt, ſi ſubito quis moriatur." Nunc ad curationem veniendum,

XI. QUae indicat, 1. correctionem, et ablationem, materiae morbificae, in primis

[e] Senert. tom. 3. et 4. pract lib. iii. pars i. ſect. ii. cap. xiii.
[f] Hip. progn. lib. ii. Sent. 39—40—41. p. 639. charter.
[g] Hoffman. ſect i. cap. xvi. ſect. xiii. p. 393. tom. 1.
[h] Lom. obſerv. med. p. 151.
[i] Senert. loco citato.
[k] Lib iv. cap. xi.

mis viis. 2. Symptomatum ſaeviorum ſedationem. 3. Partium affectarum praeprimis, atque totius corporis roborationem.

Ut cholerae cauſa proxima, eſt irritatio ventriculi, et inteſtinorum, patet igitur hancce irritationem tollendam, antequam morbus curari poteſt; nam, ablata cauſa, ceſſat plerumque effectus: melius eſt, ſi modo vires aegri ſufficiant, materiam morboſam e primis viis eliminare, quam ejus naturam mutare, vel corrigere; poſt ablationem materiae morbificae, e primis viis, ſymptomata ſaeviora mitigari debent, in hoc enim morbo, adeo turbantur omnes functiones, ut ſingularis fere curatio, iis neceſſaria ſit; poſt ſedationem ſymptomatum ſaeviorum, partes affectae totumque corpus, morbo adeo debilitantur, ut, niſi roborentur, alius morbus exſpectari poſſit.

XII. PRior igitur ſcopus attingitur,

1. Largos hauſtus, liquoris alicujus tenuis, blandi, demulcentis, diluentis, ad vomitum uſque bibendo, clyſmata mollia, diluentia, laxantia injiciendo, et remediis morbo contrariis; purgantibus blandis, debitis intervallis repetitis, utendo.

2. Sanguinis miſſione, ſi adſint ſigna plethorae

rae vel inflammationis, opiata, parca dosi saepe repetita, adhibendo, aërem liberum, purum, frigidiusculum, quietem omnimodo conciliando; in summa virium prostratione cardiaca propinando, et stimulantia externe applicando.

3. Victu tenui, levi, nullo acri gaudente, parca quantitate simul recepta, potus sit levis, roborans, uti cyathus vini generosi, bis, vel ter de die, frictione, equitatione, vectione in rheda, aliisque exercitiis utendis.

Si *cholera*, a causis 1, 2, 3, 5. § 4. oriatur, methodus memorata, summo cum fructu institui potest; hisce enim liquoribus, materia morbifica ita diluitur, ut innoxia omnino fiat: sic oleum vitrioli in ventriculum, vel os susceptum, dirissima symptomata producit; larga vero aquae quantitate mixtum, gratissimum medicamentum praebet, in morbis acutis, haud contemnendum. Sic in *cholera*, larga potatione liquorum diluentium, demulcentium, partes acres ad magnas distantias a se mutuo removentur, unde minus fortiter stomachum afficiunt; si vero ad vomitum usque bibantur, tunc materia morbifica e corpore ejicitur: omnes hi liquores in textu recitati, plus boni praebent, quam medicamenta emetica dicta; acrimonia enim sua, majorem irritationem producunt: hinc

oleum addunt camino; ergo caute evitanda; de purgantibus eadem regula obſervanda, et minime propinanda, niſi deſinente morbo, et tunc leniſſimi etiam generis, ne ſua acrimonia lethalem dyſenteriam inducant; liquores vero iſti blandi, demulcentes, ſunt, jura carnium inſulſarum, quae accuratiſſimus SYDENHAMUS, in hoc morbo magnopere laudat; decoctum hordei, ſerum lactis, clyſmata ex jure carnium inſulſarum, vel inteſtinorum animalium, cum oleo dulci, vel ex decocto hordei, ex lacte et oleo, &c. Emulſiones amygdalarum, decoctum althaeae, liquoritiae, &c. nec adeo laudata POLENTA [a] (ab antiquis in hodiernam praxin recepta) negligi debet. Si morbus a cauſa 1ma § 4. ortus eſt, poſt vomitionem, medicamenta morbo contraria in uſum revocanda, ſciz. alcalica, abſorbentia, inter quae primum tenet locum magneſia alba, acidum enim in primis haerens abſorbet, et leniter alvum ducit. Si a cauſa ſecunda. vel etiam a magna copia bilis, tunc medicamenta putredini reſiſtentia uſurpentur, ut vinum Rhenanum, omnia leni acido gaudentia, cum victu vegetabili hic proſunt, poſt haec alvus leniter duci debet, parvis et repetitis rhei doſibus, infuſo amaro, cum rheo vel tamarindis. Caſſia in hoc morbo, ſecundum BONTIUM [b], caute evitanda, morbum enim pejorem reddit.

Si vero a cauſa 3tia, jura carnium, ut agninae, vitulinae, et medicamenta oleoſa, gelatinoſa, emulſiones, &c. larga

[a] Edinburgh Medical Eſſays, Vol. vi.
[b] De morb, Indor. cap. xxix. de caſſia ſolutiva.

ga quantitate ad vomitum uſque ingeri debent: clyſmata oleoſa, ex decocto hordei, omni bihorio, (donec ceſſat vomitus) injicienda ſunt, caute evitando omnia quae ulla acrimonia gaudent. Ad quartam cauſam ſpectant medicamenta blandiſſima, oleoſa, ut jura carnium inſulſarum fortiora, gelatina cornu cervi, pedum vituli, nullo aromate condita, opiata parvis doſibus ſaepe repetitis, cum hauſtulo vini rubri tepidi, fomenta ex vino rubro, et epithemata ex therica cum L. L. ad regionem epigaſtricam applicata, clyſmata ex amylo cum L. L. injecta, magnopere proſunt. Si vero a cauſa 6ta oritur morbus, tunc quies animo concilietur, ingrata cauſa auferenda, opiata hic boni uſus, et medicamenta diluentia, blanda, refrigerantia.

Ad ſecundam indicationem, ſanguinis miſſio in corpore plethorico ſemper inſtitui debet, ne a violentia morbi inflammatio inducatur, quae fere ſemper lethalis, nam a natura partium affectarum, et ob vicinitatem ingeſtorum, aliarumque rerum acrimonia gaudentium, gangraena non raro inducitur, et in omni eventu, niſi ſumma adeſt virium proſtratio, ſanguinis miſſio in initio inſtituatur; opiata hic ſummi ſunt uſus, quia magnam hanc perturbationem quodammodo compeſcunt, et ſomnum conciliant, in parca doſi vero, et ſaepe repetita, ne, ſciz. ob ſtomachum jam multum irritatum, et muco fere orbatum, ſpaſmi vel convulſiones inducantur.

Aere

Aëre puro, frigidiusculo, quiete, &c. frui, in hoc, velut in omni alio morbo acuto, multum prodest; vis enim febris inde multum minuitur, jactatio illa molesta aufertur: hinc placidissimus, et jam gratissimus somnus conciliatur.

Ad convulsiones et frigus extremorum, prosunt epispastica, frictiones cum unguentis aromaticis, epithemata aromatica spirituosa, opiata, epigastricae regioni applicata, fomentationes spirituosae aromaticae, cum haustulo vini rubri, si magna adest virium prostratio; ad tertiam intentionem spectet victus tenuis, levis, nullo acri gaudens; si aeger acido spontaneo laborat, victus ex animali regno desumatur; si vero morbus ortus sit a nimia devoratione carnium, tunc victus vegetabilis prodest, parca vero quantitate assumi debet, ne recrudescat morbus; vinum rubrum, *Oporto* dictum, vel et Gallicum hic boni usus, utpote quae primas vias corroborant, frictiones, equitationes, &c. quia totum corpus firmant, et digestionem promovent, nec medicamenta amara stomachica negligi debent; summi enim hic sunt usus, ut etiam cortex Peruvianus, qui mirum in modum, non solum intestinis, sed etiam toti corpori robur conciliat.

FINIS.

A497